

MARTIN WALSER:

Egy kritikus halála

Az isten helye üres.

André Ehrl-König, meghatározó irodalomkritikus, sőt diktátor, lekászálódott márványszerű, aranyozott, oroszlánlábú karszékből. Leoltották a reflektorokat, véget ért a *Fogadóóra* című, hatalmas nézettségű tévéshow. Elvesztette a kamerák figyelmét. A stáb még nem lépett a díszletek közé, egy pillanatra maga maradt a színpadon.

Az imént az irodalom papír- és karrierszagú élet-halál kérdéseiről döntött: Hans Lach *A lábujjköröm nélküli lány* című regényét rossz könyvnek kiáltotta ki. (A *Fogadóóra*-ban két kategória létezik: *a* jó könyv és *a* rossz könyv.) Véleményével „megtizedelte” a szerzőt. Lach könyve e fél órás műsor hatására várhatóan nem néhány százezres, hanem csupán néhány tízezres nagyságrendben fog majd el.

Lekászálódik az emelvényről. Fantasztikusan érzi magát, de kissé fáj a válla. A Zeusz-jelképekkel, sással és villámmal díszített trónszék üres. Most már szájalmas és esetlen, mint ama *kerti szék*, netán *egy kinnfelelt nyugágy*. Látszik, hogy hamis. Most már csak díszlet. Ehrl-König beül a Jaguárjába és a Pilgrim Kiadó őt ünneplő fogadására siet. Kelle-

metlen közjáték: a fogadáson Hans Lachba botlik. A sértett író beleköt: „Eleget túrtünk... – idézi Lach szavait a Frankfurter Allgemeine. – Úgy vigyázzon, Ehrl-König úr. Ma éjfélről visszaütünk.” (Ezeket a mondatokat persze senki sem hallotta az utóbb megkérdezett jelenlévők közül.)

Eddig a pontig a megszokott rendben pörög az irodalmi gépezet, működik a véleménygyár. Csakhogy az estély után Ehrl-König eltűnik. A Jaguár hűtőrácsán jól ismert, sárga pulóvere marad, egyébként semmi nyom. Gyilkosság? Mindenki Hans Lachot gyanúsítja; lecsukják, a börtönben nem vall, de egy szót sem ejt saját védelmében. A gyanúsított hallgat.

Ha ez a hallgatás nem lenne, minden a jól ismert bűnügyi történet sémája szerint bonyolódhatna. Természetesen az író barátja lenne az egyes szám első személyű elbeszélő, a rejtély nyomába eredő detektív, vagyis az ÉN – ahogy ez a bűnügyi regény történetében a nagy Edgar Allan és Conan Doyle óta írva van. Kezdődne a nyomozás. A nagy ÉN sorra venne minden részletet. Megnézné az ominózus irodalmi show-t, kihallgatná az estély résztvevőit, meglátogatná a börtönben Lachot, aki persze neki sem árulna el semmit (de azért ő...), elbeszélgetne a közeli barátokkal, ismerősökkel, mind-

azokkal, akik részesültek világában... És mintha mind távolabb kerülne a bűnügytől.

A bűnügy ugyanis nem abban áll, hogy Ehrl-König eltűnt, hanem hogy az isten tűnt el – egy fölfújt és kikiáltott isten, de mégis ítélet nélkül maradtunk. A média most már ezt a hiányt közvetíti. És ezen a ponton Walser regénye valamivel több lesz, mint egy jól megírt regény (miközben jól megírt regény is, hiszen minden aprólékosan kiderül, ami egy detektívregényben ki szokott derülni). De már az első oldalon gyanakodni kezdünk: az ÉN bejelenti, hogy felfüggeszti *Susótól Nietzscheig* című könyve írását. Milyen detektívregényt várhatunk egy filozófustól? Időközben előkerül – jóformán bizonyítékként – Lach könyve, melynek címe *Vágy a bűnözöletre*. Nyakig Nietzscheben utazunk, Lach szövege belefolyik az utána való nyomozás történetébe. Ezt a történetet pedig már nem is olyan egyszerű végigmondani. Walser regé-

nye ezen a szinten a személyiség regénye. „Nietzsche mindent, amit megtudott – és bámulatosan sokat tudott meg – saját magára vonatkoztatott” – jegyzi fel. Az elbeszélő a történet – vagyis az élet és a bűn – értésének keretét, lehetőségét próbálja megérteni.

Most, hogy az isten eltűnt, szembe kell nézni a feladattal. Rá kell jönnünk, hogy ez az isten a mi kreációnk volt. Walser megengedi magának azt is, hogy visszahozza a színre a hullát: André Ehrl-König banális módon visszatér, kiderül, csak hirtelen elutazott vagy hasonló. De a hiánya itt van. És ebben a hiányban – a hatalom hiányában – már lehet alkotni.

A nagy elbeszélő, miként Zarathustra, visszatérhet a hegyre, hogy végre a legeslegközelebbi dolgok felé forduljon.

PRÁGAI TAMÁS

(Fordította Devich Klára, Európa Könyvkiadó, 2003, 280 oldal, 2000 Ft)

